

Od 1860. do 1863. leta je bil poveljnik voja v Vincenzi, v tem času je postal feldcajgmajster in leta 1863. feldmaršal. Leta 1866. se je dne 24. junija v bitvi pri Custozzi pokazal velikega vojskovodjo. Žal, da te svoje zmage ni mogel popolnoma izkoristiti. Porazi Avstrijcev na Češkem so uničili vspehe v Italiji. Popustiti je moral poveljstvo vojne v Italiji generalu Kuhnu, ker se mu je izročilo vrhovno vojno poveljstvo proti Prusom. Njegove vojne priprave je pa ustavilo premirje, za katerem se je sklenil za Avstrijo neugodni mir. Italiji se je vzlic zmagi moralo odstopiti Beneško, in izstopiti iz nemške zveze.

Od sedaj se je nadvojvoda kot vrhovni nadzornik vojne pričel s preosnovo avstrijske vojne in je največ njegova zasluga, da je naša vojna na taki visoki stopinji. Pospeševal je tudi znanosti in umetnostij. V njegovi palači je slavna zbirka bakrorezov in risarij največjih mojstrov. Pokojnik je bil jeden največjih posestnikov in industrijcev v Avstriji. Njegova posestva merijo 2070 štirjaških kilometrov.

Leta 1844. se je pokojnik bil poročil s hčerjo bavarskega kralja Ludovika I., katera je pa umrla leta 1864. Njegova starejša hčer je poročena z vojvodo Filipom Vrttenberškim, mlajša je pa umrla vsled opeklin 1867., ker se jej je bila užgala obleka.

Vojvoda je mrtev, a spomin nanj ostane v srci vseh pravih Avstrijcev, zlasti pa v srci Slovencev, katerih mnogi so se pod njegovim poveljstvom hrabro bojevali za blagor in čast svoje širše domovine — ljubljene Avstrije.

Politiški oddelek.

Celjska gimnazija.

Z izstopom Slovencev iz štajarskega dež. zbora so prišli štajarski konservativci v največjo zadrego. V njih vlada tak strah za politični vpliv, kakor pri malokateri stranki. Z vsakim razširjenjem volilne pravice v sedanjih skupinah pridejo v največjo nevarnost, da jih niti polovica več ne pride v deželni zbor. Zaradi tega se pa boje, da bi se razdrla koalicija. Ta pa pride v veliko nevarnost, ako bi Slovenci izstopili iz Hohenwartovega kluba. Zato so pa prišli v deželnem zboru s predlogom, ki je imel namen Slovence spraviti v deželni zbor, ob jednem pa vprašanje celjske gimnazije, ki je nevarno koaliciji, odložiti vsaj do novih državnozbornih volitev.

Predlagali so namreč, da naj se vlada pozivlje, da uredi srednje šole na Dolenjem Štajarskem tako, da bodo dijaki večji obeh deželnih jezikov. Kakšne vrednosti je ta predlog za Slovence, to smo že zadnjič pojasnili. Ž njim se Slovenci ne bi mogli lahko zadovoljiti, k večjemu nekdo, ki vsako stvar, ki jo stori koalicija, skuša tolmačiti nam Slovincem v korist.

Na drugi strani se pa konservativci boje že tudi svojih sedanjih volilcev, pri katerih imajo vedno manj zaupanja. Volilci bi pa ne odpustili jim, če bi morda slabše branili nemške predpravice, kot jih nemški nacionalci ali pa „Bauernbund“. Zaradi tega so pa stopili v dogovor z drugimi nemškimi poslanci in končno se dogovorili, da se Kienzlova resolucija tako premeni, da se osnova celjske dvojezične gimnazije ne sme izvršiti brez sporazumljenja z deželnim šolskim svetom in sploh se brez sporazumljenja z deželnim šolskim svetom nič premeniti glede srednjih šol na Spodnjem Štajarskem. Jezikovno vprašanje se je pa izročilo deželnemu odboru, da je proučuje. Deželni šolski svet štajarski in pa deželni odbor sta pa nam Slovincem oba odločno protivna, ako

jih bode vlada poslušala, gotovo za nas Slovence ničesa ne stori. Vendar so konservativci glasovali za resolucijo v tem smislu in se tako postavili na Slovincem odločno nasprotno stališče. Posebno še omenimo, da se v omenjeni resoluciji še naglašja, da naj se z zadovoljtvijo Slovencev ne moti narodni mir, potem mislimo, da je našim čitateljem stvar jasna. Sleparija z narodnim mirom je dovolj znana in osnova dvojezične gimnazije v Celji bi se gotovo zmatrala za kršenje narodnega miru. S to resolucijo so se nemški konservativci naravnost postavili proti gimnaziji v Celji, naj skušajo njih listi stvar še tako olepšati in naj razni zagovorniki koalicije še tako zagotavljajo, da je omenjena resolucija pridobitev Slovencev.

Pri tacih razmerah se slovenski poslanci niso mogli povrniti v štajarski deželni zbor, temveč so v naslednjem oklici volilcem pojasnili svoje stališče:

„Rojaki!

Slovenskemu narodu na Štajarskem godi se že od davno bridka krivica.

Slovencev nas je dobra tretjina štajarskega prebivalstva, pa volilni red sestavljen je tako krivično, tako nam na škodo, da izmed 60 voljenih poslancev deželnega zbora smo jih s težavo pridobili 8.

Naravno je, da veljava tako malega števila poslancev ne more biti nikoli taka, kakor bi njo morali imeti zastopniki slovenskega naroda z ozirom na število slovenskega prebivalstva in z ozirom na bremena v krvi in denarji, katera donaša slovenski narod državi in deželi.

V deželnem odboru, ki vodi celo deželno gospodarstvo, in upravo, Slovenci nimajo ne besede ne glasa; zahtevali smo zastopnika v deželnem odboru, brezobzirna nemško-liberalna večina nam ga ni dovolila. Nemško-liberalna večina skrbi samo za narodne koristi Nemcev; Slovenci za njo niso na svetu. Učni zavodi, katere plačuje in vzdržuje dežela, kakor realke, gimnazije, meščanske šole, da celo vinorejska in sadjarejska šola v

Mariboru, ki je namenjena za gospodarski poduk jedino le prebivalstvu na Spodnjem Štajarskem, torej Slovincem, je nemška. Še ljudske šole nam ne privoščijo. Nemško-liberalna večina v deželni zboru poudarja od leta do leta, naj se bolj izpodriva materni slovenski jezik iz naših šol. Občina za občino morala se je boriti in delati pritožbe na deželni šolski svet in na ministerstvo, da je ohranila vsaj deloma materinemu jeziku v ljudski šoli mesto, katero bi se mu moralo dati vže vsled samih dolžeb državnih temeljnih zakonov brez borb in pritožb. In še vedno ponavljajo napade na slovensko šolo. V krajih in trgih, kjer ni nemških otrok, hoče ta nemško-liberalna večina ustanoviti čisto nemške šole, v katere bodo lovili slovenske otroke, ki se v takih šolah ne nauče nič.

Ko smo si Slovenci priborili večino v nekaterih okrajnih zastopih ter s tem dobili tudi večino v okrajnih šolskih svetih in tako dobili vsaj nekoliko vpliva glede nastavljanja učiteljev za naše, slovenske šole, prenaradili so koj postavo glede nastavljanja učiteljev. In še vedno jim ni dovolj.

Z nova poziva nemško-liberalna večina deželnega zbora deželni odbor in vlada, naj se postava o nastavljanju učiteljev prenaredi, da se odtegne in skrči okrajnim šolskim svetom in s tem slovenskemu narodu še ta mala pravica, pri nastavljanju učiteljev, na korist deželnemu šolskemu svetu, v katerem Slovenci tudi nimamo zastopnika.

Slovenci naj bi imeli pravico plačevati, ali govoriti zraven, te pravice ne bi smeli imeti!

Pri vseh prilikah povzdignili smo svoj glas proti takim krivicam, kazali na državne temeljne zakone, ki tudi Slovincem zajamčujejo enakopravnost, apelirali na pravični čut Nemcev. Bilo je zastoj! Nevolja žaljenega pravočutja polnila nam je srce; ali potrpehli smo, prenašali smo krivice. Slovenski narod poslal nas je v deželni zbor v Gradec, da ga zastopamo, da branimo njegove pravice; mislili smo, da ne smemo popustiti svojega mesta, dokler je le trohica upanja, da bode pri nemško-liberalni večini se vzbudil čut pravice tudi slovenskemu narodu nasproti. Ta zadnja trohica takega upanja je zginila.

Jedna glavnih točk našega narodnega programa je pridobiti slovenskemu narodu potrebna učilišča, srednje šole, kot neizogibno sredstvo za kulturni napredek. Državna vlada na Dunaji pripoznava opravičenost te naše tirjatve. Osnovala je po mnogoletnih prizadevanjih naših državnih poslancev leta 1889. slovenske paralelke na gimnaziji v Mariboru, ki celo po vladnem poročilu izvrstno prospeva. Postavila je tudi v državni proračun za leto 1895. potrebno svoto za ustanovitev slovensko-nemške gimnazije v Celji. Ta učni zavod osnoval bi se na državne stroške.

Pa čeravno mi Slovenci plačujemo pošteno zraven za vse nemške učne zavode, za nemške gimnazije, realke, vseučilišča, tehnike, ogromne svote, nastal je zoper te borne slovensko-nemške razrede nižje gimnazije v Celji

neznan vrišč v vsem liberalnem, žalibože v Avstriji še vladajočem nemštvu in celo v pruskih listih. Dežela za to slovensko gimnazijo v Celji ne bi plačevala nič; Nemcem se ne bi vzelo zarad tega nič; oni ne bi izgubili nobenega učnega zavoda, pa vendar čutila se je cela nemško-liberalna večina deželnega zbora štajarskega z deželnim glavarjem na čelu poklicana dvigniti se, da poziva vlado, da ne sme ustanoviti nameravanega učnega zavoda za slovenski narod. Iz golega sovraštva zoper slovenski narod hočejo torej preprediti, da se nam izpolni goreča želja do kulturnega zavoda.

Pa ne samo to! Večina nemško-liberalna ni protestirala samo zoper ustanovitev te slovensko-nemške gimnazije. Ona je šla dalje, dalje kakor do zdaj zoper kateri slovanski narod. Ta nemško-liberalna večina protestira ob enem, da se sploh jemlje ozir na kakršno koli kulturno potrebo slovenskega naroda, da v obče veljajo kaka pedagogična načela Slovincem, na korist! Ta nemška večina izreka torej, da za Slovence na Štajarskem ne smejo veljati več niti sami od presvitlega cesarja potrjeni državni temeljni zakoni! — Ta nemška večina proglašuje torej nas Slovence na Štajarskem v narodnem oziru za brezpravne! Takšen je bil predlog, katerega je stavila nemško-liberalna večina dež. zbora dne 7. svečana 1895. Mi smo kar ostrmeli, ko smo slišali vsebino tega predloga ter globoko užaljeni v svojem narodnem čutu prišli do spoznanja, da v deželni zboru, v čegar večini vlada tak duh, ne moremo izpolnjevati od slovenskega naroda izročene nam naloge! uvideli smo, da ne moremo dalje ostati, ako nečemo onečastiti sebe in cel od nas zastopan slovenski narod!

To svoje prepričanje izrazili smo v posebni izjavi takoj dne 8. svečana v deželni zboru ter zapustili zbornico.

Slovenci!

Vaše zaupanje nas je poslalo v Gradec. Prepričani smo, da smo ravnali popolnoma v smislu danega nam mandata, dane nam naloge; prepričani smo, da odobravate ta od nas storjeni korak.

Čakajo nas Slovence sicer nove hude borbe; ne bomo se jih bali. Z odločnostjo in žilavostjo, s katero smo prestali toliko hudih časov čili in krepki, odbili bodemo tudi v bodoče napade na naš narodni obstanek; za nas je pravica, za nas je postava, za nas je torej tudi Bog!

Zložni bodimo, kakor do zdaj, vodi naj nas vedno jeden jedini cilj; osiguranje boljši bodočnosti svojemu milemu slovenskemu narodu!

Ravnajmo se vedno po svojem starem slovenskem geslu: Vse za vero, dom, cesarja!

Uspeh, zmaga, mora potem biti naša!"

Mnoge zaupnice, ki dohajajo poslancem od občin slovenskih potrjujejo, da narod odobrava njih odločni korak in upamo, da bode to navajalo slovenske poslance, da se ne bodo dali zapeljati od lepih besed, temveč izstopili iz

koalicije, ako se Slovencem gimnazija v Celji ne dovoli in da bodo znali prav ceniti vrednost prijateljstva z nemško konservativno stranko.

Politični pregled.

Deželni zbori so končali minoli teden svoje zasedanje. Razprave nekaterih so bile precej burne. Slovenci so iz treh deželnih zborov izstopili, v tržaškega pa še prišli niso bili. Pričakovalo se je, da se bodo vsi deželni zbori kaj izrekli, kako naj se izvrši volilna reforma, a v večini deželnih zborov se to vprašanje niti sprožilo ni, v drugih je ostalo samo pri predlogih. Kranjski deželni zbor se je izrekel za neki predlog, za katerega se pa mi nikakor ne ogrevamo. Najbolj še nam ugaja stališče, katero je v tem zavzel poslanec Hribar. Nekateri drugi poslanci so pa kaj čudne uloge igrali. Nedavno so se naukuševali za občno in jednako volilno pravico, sedaj so pa proti njej. Naravnost čudimo se nekaterim gospodom, da imajo tak strah pred tem, da bi delavci volili v sedanjih volilnih skupinah, dočim o svojem času v mestnem zboru jim niti Taaffe-jeva volilna reforma ni zadoščala, temveč so kar hoteli imeti jednako občno volilno pravico. Spoštovanja razsodnih ljudi si s tem gotovo niso pridobili. Iz oportunitete se da pač opravičevati sklep deželnega zbora, češ, naj se vsaj to dovoli, če se kaj boljšega, kaj bolj demokratičnega doseči ne da, a pobijati občno in jednako volilno pravico, pa vendar ne gre, če se je kdo morda nedavno še ogreval za njo. Sploh je pa na nas dotična seja naredila vtis, da so poslanci sploh jako nejasni glede volilne reforme, da se sploh niso s tem toliko važnim vprašanjem še toliko pečali, kolikor bi bilo želeli od ljudi, ki delujejo v javnosti. Jedino baron Schwegel je s svojimi predlogi pač pokazal, da vse vprašanje jako dobro ume, in tudi ve, kaj hoče, seveda s svojega nemškoliberalnega stališča. Gospod Klun je pa v deželnem zboru v jako dolgočasnem govoru razkladal, kako na Dunaji gospodje poslanci hodijo okrog volilne reforme, kakor mačka okrog vrele kaše. Pri tem je pa pripovedoval, kako delavci malo državnih bremen nosijo in celo prišel do grozno bedaste trditve, da še gospodarji zanje indirektni davek plačujejo, kar je nekoč razkladal jako nerazsodnim gornjeavstrijskim kmetom gosp. dr. Ebenhoch. Vprašati pač moramo gospoda Kluna, če morda ne ve, da delavci z delom pripomorejo gospodarjem, da plačajo ne le posredne, temveč tudi neposredne davke.

Državni zbor se je začel v torek. V prvi seji ni bilo italijanskih poslancev, da jim ni treba izrekati sožalja vsled smrti nadvojvode Albrehta. Tukaj se je pokazalo, kakšni Avstrijci so tisti ljudje, katere varuje koalicija v avstrijskem Primorju in katero tako podpira in boža vlada. Radovedni smo, če bode vlada Italijane še podpirala pri volitvah v Istri, ali so jej pa že razni dogodki odprli oči.

Kardinal Schönborn je bil te dni v Rimu. Govori se, da je šel papežu razkladat, da krščanski socialisti na Dunaji niso dobri katoličanje, in da naj se v bodoče ne pošilja papežev blagoslova njih shodom. Tako hočejo vedeti liberalni listi.

Poljaki v Nemčiji. — V berolinskem državnem zboru so minole dni poljski zastopniki zahtevali od vlade, naj ta kaj ukrene proti društvu za razširjanje nemštva v iztočnih pokrajinah. Znano je namreč, kako surovo imenovano društvo pod zaščito vlade zatira Poljake in kako brezobzirno ponemčuje slovanske kraje. Na to zahtevo poljskih poslancev je odgovoril minister za notranje stvari Köller nasprotno: Minister odbija najodločneje te zahteve in izjavlja, da država nikoga ne na pada, pač pa da nasprotno poljski časopisi hujskajo proti nemštvu. Narodni ponos zahteva, da vsaki Nемец razširja nemštvo v vzhodnih pokrajinah. Poljaki naj se združijo z Nemci v složno delo. Tej izjavi ministrom sledilo je burno odobra-

vanje. — Prav s kakoršnimi nasprotniki imajo se boriti avstrijski Slovani, s takimi imajo opraviti Slovani v Nemčiji. Tudi pri nas, če zahtevamo od Nemcev oziroma Lahov pravico napram sebi, očita se nam, da hujskamo in kliče se „narodni ponos“ na pomoč, ki naj naše opravičene zahteve odločno odbije. Vse to, kar se je zgodilo Poljakom v nemškem državnem zboru, to smo specijelno Slovenci doživeli prav zadnji čas v Istri, Trstu, Gorici, Celovci in Gradci. Nasprotniki Slovanov so povsod enaki.

Vatikan. — Kakor je znano, prizadeva se sedanji papež Leo XIII mnogo, da bi pravoslavno cerkev zjedini s katoliško. Mnogo je pa sv. Očetu tudi na tem, da bi anglikansko cerkev pridobil za katoliško. Ravno sedaj se poroča angleškemu listom iz Rima, da je papež naročil kardinalu Vaughan-u, da naj napravi obširno pismeno poročilo o razmerji anglikanske cerkve proti katoliški. Kardinal se baje že bavi s tem poročilom, v katerem bo navedel vse vzroke za in proti in če je sploh upanje na združitev anglikanske cerkve s katoliško. Papež bo o zadevi vprašal tudi druge katoliške škofe, redovnike in lajke. Iz vsega tega zopet odseva prevelika skrb papeževa za razširjanje sv. katoliške cerkve in za združitev drugih ver z edino pravo katoliško.

Azija. — Koliki so uspehi Japoncev v vojni proti Kitajcem, to spričuje predobro nastopni izkaz, karerega je prinesel neki japonski list. Od početka vojne, ko se je namreč izkrcala japonska vojska v Koreji pa do 20. januarja t. l. bilo je mej Kitajci in Japonci 17 večjih bitk, katere so vse dobili Japonci. Japoncev je padlo 418, ranjenih je bilo 1865; Kitajcev je padlo 5620, ranjenih je bilo 9500. Japonci so ujeli 1164 Kitajcev; vzeli so sovražniku 507 topov, 7400 pušk, streljiva vrednega 12½ milijona frankov, 2 zalogi živeža vredni 5 milijonov, 268 konj, 3326 šotorov, 21 ladij, 2 vojne ladije in raznega blaga vrednega 36 milijonov frankov. — Poroča se, da so Japonci sklenili ne prej sklepati miru z Kitajci, da dobe v svojo last tudi Penking, glavno mesto Kitajskega.

Obrtnija.

Slovensko posojilništvo.

Spisal Ivan Lapanje.

(Dalje.)

„Raiffeisena“ imenujejo očeta malih nemških posojilnic. Raiffeisen je bil rojen kot protestant na Nemškem, nekje ob Renn blizu Koblenca leta 1818. Bil je upravni uradnik. V tistih krajih, kjer je v mladih letih (1847—1850) služil, je bila takrat velika beda in lakota mej prostim ljudstvom. Da bi revnemu narodu pomagal, osnoval je bil najprvo konsumno društvo z vzajemnim poroštvom, ki je svojim članom živila po ceni preskrbovalo, n. pr. kruh, krompir; imelo je svojo pekarijo, preskrbovalo ljudstvu tudi dobro seme itd. Kljub temu je zapazil Raiffeisen, da bode ljudstvu šele potem pomagano, če bode dobilo po ceni denar na posodo, ker ga oderuhi preveč stiskajo, zlasti pri živinski kupčiji in sprejemanji živine v rejo. Zato je začel ljudem v tistih krajih posojilnice snovati. Njega je vodila prava krščanska ljubezen do bližnjega, kateremu je hotel z denarnimi zavodi pomagati. Njegov namen je bil v prvi vrsti, s podukom na člane in izposojevalce vplivati, torej poboljšati ga najprvo v npravstvenem obziru.